

A Napváros

Minszki útikalauz* (részletek)

Ha a kommunista Utópia az egyetemes Boldogság felépítéséhez készült tervzet, az Ideális Városának irányt kell mutatnia a Boldogság egész esztétikájának, melynek konfigurációja attól függ, milyennek képzik az Utópia alkotói ezt a Boldogságot. A munkás-paraszt államról festett Álomképek esztétikája így vagy úgy kapcsolatban állt azzal, amitől korábban meg voltak fosztva az elnyomott osztályok – a bőségben töltött, szép életet megjelenítő álmokkal. A kommunista jövő embere már nem putriban, hanem szépséges Parkokkal, Szökőkutakkal és Szobrokkal körülvett gyönyörű Palotákban fog lakni. Széles, zöldellő fasorok kötik össze ezeket a Palotákat, teleültetik őket egzotikus virágokkal és fákkal. A Napváros legfontosabb pontjain gigantikus terek láthatók, itt vigadoztak és tanultak a karneválok és parádék idején a boldog lakosok.

Az új Város fő utcája a Proszpekt lett, amelyet a legfőbb Isten tiszteletére neveztek Sztálin Proszpektnek, aztán átkeresztelték, és egy másik Isten, Lenin nevét kapta. Amikor letaszították trónjukról az Isteneket, Szkarina, később pedig Függetlenség Proszpekt lett a neve. Pedig Nap Proszpektnek kellene nevezni, mert nyugatról kelet, a kelő nap felé tart, arra van az a hely, ahol egykor ki kellett volna nőnie a földből az igazi Napvárosnak, a Boldogság Országában emelt legfőbb oltárnak, az új Moszkvának. Ma tizennyolc kilométer hosszú a Proszpekt, ebből nyolc tartozik az Ideális Városhoz. Abban is különbözik más utcáktól, hogy építői az arany metszés szabályát alkalmazták.

A Proszpektet gigantikus terek kaszkádja szeli át, melyek Lenin (a Bölcsesség), Sztálin (a Metafizikus), a Győzelem (Viktória), Kolasz (a Kolosszus) és Kalinyin (a Szeretet) nevét viselik. A Kapu tér kicsit félreesik a Napváros központi tengelyétől. A Marx és a Kirov utcát koronázza meg, amelyek párhuzamosan haladnak a Proszpekt felé. Campanellánál hét körből állt a Napváros. Az Álom Napvárosában csak hat van – hat tér-kör. Ez egyébként lényeges különbség, mert a hatos sosem volt a Napváros száma.

Ha kelet felé indulunk a Proszpekten a Lenin térről, a hat tér közül is a legnagyobb, a jobboldalt álló Postapalota akad elsőként az utunkba. Aztán jön néhány Néppalota baloldalt, majd megpillantjuk a Biztonság Palotáját, amely jó néhány háztömb helyét foglalja el. Csak az oromfala néz a Proszpektre, négy

* Artur Klinau (1965) minszki festő, performer, fotós, esszéista, végzettsége szerint építész. 1998 óta ő vezeti a Fehérorosz Kortárs Művészeti Társaságot, 2001 óta adja ki a *pARTisan* című művészeti magazint. A *Napváros* című, nemzetközi feltűnést keltő projektjében az elmúlt évszázad közepén megvalósult utópiaként mutatta be Minszket, ahol annyira telítődött dekoratív mitológikus elemekkel – parkban álló Vénuszokkal, háborús hősökkel, szakszervezeti allegóriákkal, antik szépségeszményt megtestesítő délceg sportolók alakjával – a szocreál, hogy a múltidézés e szokatlan formájával messze megelőzte a posztmodern változatot. Ekkor készült a város paradox identitását bemutató, életrajzi elemekben bővelkedő vizuális antropológiai esszéje, *A Napváros. Minszki útikalauz*, amely németül, lengyelül és svédül is megjelent, magyarul a *Magyar Lettre Internationale* 74. és a *Műút* 28. számában olvasható belőle részlet.

Az *Istenek városa* című írás *A Napváros II.* projekt keretében jelent meg a *pARTisan* 2009. 9. számában. A cím nem pusztán költői túlzás: Wilhelm Kube, a Harmadik Birodalom minszki gauleitere meg volt győződve arról, hogy Fehéroroszország volt az ógermán istenek hazája. Minszktől délre akarta felépíteni dicső városukat, amely az Asgard nevet kapta volna. A tervből annyi valósult meg, hogy a Proszpekt palotáit német hadifoglyok építették, akik 1956-ig dolgoztak a városban. A projekt első része azt mutatja be, hogyan valósult meg építészetiileg a totalitárius utópia éppen Minszkben, nem pedig Moszkvában, ahol a nagy konstruktőrök – talán érzelmi okokból – nem pusztították el nyomtalanul a múltat. Minszkhez nem kötődtek és nem is kegyelmeztek neki, így paradox módon nem a Birodalom központjában, hanem a nyugati kapujának szánt városban jött létre a forradalom igazi esszenciája. A projekt második része már azt mutatja, hogyan formálja a várost saját képére a periférius kapitalizmus.

arányos, masszív oszlop és a körbástya a tetőn. Amelyet állítólag maga Berija rajzolt oda a tervre. Azt is beszélnek, hogy annyi szintje van a Biztonság Palotájának a föld alatt, amennyi a föld felett, és hosszú alagút köti össze a Píscsala-várral. Ez a vár a Napváros *Towere*, régi várbörtön, a XIX. században építették. A vár mellett magasodik az Ezüsfog, ebben a magas épületben található a Belügyminisztérium irattára. A börtönnel együtt egészítik ki a karkai Kastély kompozícióját, amely egymagában áll a Proszpekt melletti dombon.

Miután elhagyunk még néhány Néppalotát, a Kereskedelmi Palotát és a Központi Bank Palotáját, kiérünk a Napváros főterére. Ami ezen a téren található, azt mind a Metafizikusnak szentelték. Korábban itt állt a Boldogság Országát vezető legfőbb Metafizikus emlékműve, most az Elnöki Palota, vagyis az egykori Pártpalota, a Köztársasági Palota, a Háború Múzeuma, a Szakszervezeti Palota, a Tiszti Palota és Színház található itt. Az utolsó háború alatt nyilvános kivégzéseket tartottak a téren. A hajdani Sándor téren, a fiú és a hattyú szobra mellett álltak az akasztófák, melyekre fölkötötték a partizánokat. Itt Gránittribünök is vannak, a pártvezetők onnan üdvözlötték az ünnepi parádét. A szomszédos Bölcsesség téren is rengeteg felvonuló masírozott át. Ilyenkor vörös drapériával bevont hordozható tribünt állítottak fel a Lenin-emlékmű mellett.

Gyerekkoromban imádtam az ünnepeket. Csak később tűntek el valahogy az életemből, amikor felnőttem, és kötelező volt rituálisan asztalhoz ülni, ajándékot venni, elmondani az alkalomhoz illő jókívánságokat. De valaha az ünnepek igazi ünnepek voltak számomra. Már akkor is vártam, amikor még nagyon messze volt, számoltam a napokat, órától órára izgatottabb lettem, ajzottságom végül átváltozott a közelgő ünnepnek köszönhető őszinte örömmé. Hat ünnepet ülték meg a Boldogság Országában: a Forradalom Napját, az Újévet, Május 1-ét, a Munka Ünnepe, a Győzelem Napját, a Férfiak Napját és a Nőnapot.

A Napváros gyermekeinek legkedvesebb ünnepe természetesen az Újév volt. Fokozta a lelkesedést a kéthetes szünet – nem kellett iskolába járni! Rádásul a szünetre esett három születésnap: január elsején született a gyerekkori barátom, a lépcsőpiramis tetején lakó szomszédom, Igor Brandin; másodikán az első menyasszonyom, Zsanna, ötödikén meg én. Természetesen eljártunk egymáshoz vendégségbe, és teleettük magunkat nagy kerek tortákkal, amelyekre rengeteg gyertyát tűztünk a mamák. Nem kellett messzire mennünk, csak a szomszédos lépcsőházba. Ugyanabba az udvarba jártunk le. Zsannát látogattam a legszívesebben, mert ott én voltam az egyetlen fiú

Két szízié

Az akadémia

– ráadásul vőlegényi jogon – a rengeteg kislány között. Óvodás korunk óta elválaszthatatlanok voltunk, ezért az egész udvar jegyespárnak csúfolt minket. Lehet, hogy ebből egyszer tényleg akár igazi jegyesség is lehetett volna, de Zsanna szülei sokkal korábban utaztak el a Napvárosból, mint más zsidó családok. Amerikából meg már sosem írt nekem a lány.

A Forradalom Napját és Május Elsejét is szerettem. Ezeken a napokon sem jártunk iskolába. Közvetítette a tévé a parádét és a munkások felvonulását. Anyám korán reggel elment a felvonulásra, én meg még félálomban bekapcsoltam a tévét, és boldog szenderegésben néztem az ágyból a Vörös téren tartott ünnepséget.

A Forradalom Napja mindig katonai parádéval kezdődött.

Megjelent a képernyőn az ünnepélyes várakozásban mozdulatlanra dermedt Vörös tér. A csapatok egyforma négyszögekben álltak körös körül a téren, bármelyik pillanatban fölléphetett a Mauzóleum zikkuratjára a Metafizikus a kíséretével. A kamera a Boldogság Országának legfontosabb órájára, a Szpasz torony zenélőórájára közelített. A közvetítést mindig elég korán kezdték ahhoz, hogy legyen idő az ünnepi feszültség fokozására. Megint bevágják a hatalmas órát.

A tizes felé közeledik a percmutató. Mindenki visszafojtja a lélegzetét.

Pontosan tízkor jelent meg a Metafizikus. Az én gyerekkoromban Brezsnjevnek hívták a Metafizikust. Mögötte jött a Szeretet és a Bölcsesség, aztán a Vitézség, az Erény, a Igazságosság, a Kitartás, az Igazság, a Kozmográfus, a Földmérő, a Történetíró, a Költő, a Logika Mestere, a Rétor, a Grammatikus, a Medikus, a Fizikus, a Politikus, a Moralista és így tovább. Ekkor már a téren volt a Hatalom. Két nyitott limuzinban érkezett, és a Metafizikus megjelenése után kezdett körbejárni, útba ejtve a négyszögeket. Mindegyiket üdvözölte. A négyszögek válaszolt az

üvöltötték, hogy *hau-hau-hau*, a Hatalom pedig utazott tovább. Miután befejezte a szemlét, fölment a zikkuratra és jelentést tett a Metafizikusnak. Kezdődött a parádé. Elmozdultak a helyükről a négyszögek. Megmozdultak a képernyőn az axonometrikus ábrák, amiket úgy szerettem. Derékszögű paralelepipedonok masíroztak egymás után, majd eltávoztak a televízió kék messzeségébe.

A kamera időnként a Metafizikusra közelített. Egy római pózában állt és üdvözölte az átvonuló falanxokat. Aztán kisautók hajtottak a térre. A kisautókon rakéták álltak. Aztán tankok jöttek. Utánuk nagy autók és nagy rakéták. A nagy rakéták mögött mindig felvonulók jöttek. Lerombolták az axonometrikus ábrák szép geometriáját, fortyogó masszaként özönlötték el a teret, csak itt-ott álltak ki belőle a vezérek lapos fejei, a sok léggömb és vörös transzperens. Néha nekem is alkalmam nyílt arra, hogy bekerüljek ebbe a tömegbe, ha anyám kivitt a felvonulásra. Ilyen napokon éltem át a legnagyobb boldogságot. Korán keltünk, már reggel hatkor vagy hétkor talpon voltunk. A menetoszlopok

Az ember, aki jön

már jóval a felvonulás hivatalos kezdete előtt kialakultak, hisz még a gyülekezési pontra is el kellett jutni valahogy. A városközpont már le volt zárva az autóbuszok előtt, így az út egy részét gyalog kellett megtennünk. A cipőgyári meteoszlop felé tartottunk. Az emberek őszintén örültek, amikor megláttak és üdvözöltek minket a kijelölt helyen. Éreztem, hogy ez a nap igazi ünnep számukra.

A megfelelő időben a Város mindegyik végéből elindultak a meteoszlopok a Napváros felé. Jöttek a külvárosokból, a gigantikus traktor-, autó-, motor- és gépgyárakból, az emberek százezreit foglalkoztató üzemekből. Úticéljuk a Proszpekt volt, azon akartak átmasírozni egyetlen hatalmas, végeláthatatlan oszlopban a Napváros terein.

Egy-két óra alatt küzdötte be magát a mellékutcákon a Proszpektre a meteoszlopunk. Végül a Közbiztonsági Palota környékén a mi gyárunk munkásait is magával ragadta a Proszpekten sodródó tömeg. Kelet felé fordultunk, és elindultunk a központi Tér felé, ahol a Tribünök álltak. Onnan hallottuk állandóan a sok ezer torokból feltörő diadalordítást: „Urrá!” Egyre közelebb voltunk, egyre hangosabb lett az „Urrá!” És mikor végre eljutottunk a Tribün elé, mindent áthatott körülötünk és bennünk az „Urrá!” „URRRÁÁÁ!” A meteoszlopok boldog köszöntést kiáltottak a Tribün felé, melyen a Napváros mosolygós papjai álltak.

Ez volt az egész nap tetőpontja. Végtelen elragadtatás és erős boldogságérzet. Az oszlop ezután a Viktória térre ment és rögtön utána szétszóródott – az emberek hazamentek, már várták őket az ünnepi ebédhez terített asztalok, amelyek roskadoztak a pult alól árult ínycsészek alatt. Este felé már az egész város részeg volt. Másnap folytatódott az ünneplés, de szép csendben elillant a mámor. Ünneplés, ünnep, és már túl is vagyunk az ünnepen.

A Nőnap és a Férfiak Napja nem nagyon izgató. Nem éreztem bennük az ünnepi hangulatot, talán azért nem, mert ezeken a napokon rendszeren jártunk iskolába. Nem szerettem a Győzelem Napját. Úgy gondoltam, van benne valami lehangoló. Túl sok minden emlékeztetett a halálra.

Két héttel a Győzelem Napja előtt kezdtek háborús filmeket játszani a tévében. Valaki állandóan lelőtt, elégetett, megölt valakit. Már nyári Nap ragyogott a Város fölött, de a parkok még csak most kezdtek zöldellni a hosszú tél után. Koszos és furcsa módon kihalt volt a Város.

A Győzelem Napján szervezték meg a háborús veteránok menetét. Végeláthatatlan oszlopban vonultak a Viktória térre a Proszpekten az öregemberek és az öregasszonyok, a mellükön kitüntetések medáljai és csillagai virítottak. Mindig az volt az érzésem, hogy valamiféle hullaszag marad utánuk.

Ha megyünk tovább kelet felé a Proszpekten a Metafizikus tértől, elhaladunk még néhány Palota mellett, amelyet a Népek emeltek, plusz útba esik még egy komor, névtelen Palota, ame-

A fiú, aki utazik

Ilyen nem helyeztek el semmiféle táblát, a teteje viszont tele volt antennákkal. Végül eljutunk a Napváros Édenkertjeibe. Ez a zöld Tengely merőleges a Proszpektre. Szép nagy parkok hosszú láncolata alkotja. A bábkorlátokkal védett Proszpekt majd' kilométeres vastag vonallal szeli át. Mindegyik bábkorlátot fehér antik vázák díszítik húszméterenként. A legelején, jobboldalt a Napváros gyermekeinek Colosseuma, a korinthuszi oszlopsorral körülvett cirkusz kör alakú épülete.

A Proszpekt ezen a helyen a Szviszlóc folyót is keresztezi, amely keresztülfolyik a parkokon, kisebb tavakat fűz össze a sodrával. A következő térnél elkanyarodik, és megnyílik a Proszpekt előtt. Baloldalt, a folyó kanyarulatánál áll a Hatalom szentélye, a gigantikus Vezérkari Palota. Balra, valamivel távolabb az Opera komor sötét épülete látható. Ez a Nagy Színház, amelyet nem fejeztek be a háború előtt, emlékeztet valamelyest a római Angyalvárra. Ha átmegyünk a Szviszlóc hídján, eljutunk a Város újabb stratégiai pontjára, a Viktória térre. Ovális alakú, nyugaton parkok szegélyezik, keleten pedig azok a Paloták láthatók félkör alakban,

amelyeket a Népnak építettek. A tér közepén emelkedik a Győzelem emlékműve, egy hatalmas négyszögeletes Obelisz. Kúp alakú talapzatán helyezték el az utolsó Háború hőszait, istenné vált hőseit ábrázoló bronz domborműveket. Az Obeliszk mellett lobog az Örökkön Égő Láng az Elesettek tiszteletére. A Viktória téren található a Napváros másik fontos szimbólumát. Hátról, közvetlenül a park mellett áll a Házikó. A XIX. század végén ebben a Házikóban tartották az első Pártkongresszust. A Boldogság Országában szentélyként tisztelték ezt a jelentéktelen kis vityillót, mert formálisan pontosan itt született meg az a gyermek, aki húsz évvel később kirobbantotta a Forradalmat. Ha tovább indulunk kelet felé a Viktória térről, megint a Népnak emelt Paloták közé érünk. A Napváros e jellegzetes épületei igen titokzatosak. Palotákra emlékeztetnek, de nem teljesen azok. Inkább Paloták maszkjai, melyeket láthatatlan kezek tartanak, csakis a ti kedvetekért, a járókelők és a Napvárosba tévedt vendégek épülésére. Mindegyik Palota mögött kis park rejtőzik. A parkokban valaha szobrok, szökőkutak álltak, néhol színházi jeleneteket is megőrkítettek, ezek sajnos nem maradtak fenn napjainkig.

Lehet, hogy gyerekkoromban nem rajongtam a terekért és az utcákért, de egész biztosan imádtam a Napváros udvarait. Itt szinte nem is voltak *aknaszerű udvarok*, szűk, kikövezett belső terek, amelyek olyan népszerűek Európa számos városában. Az udvarok és a parkok ebben az Ideális Városban nem a ház lakóinak zárt magánterületei, hanem mindenki előtt nyitott terek voltak, itt zajlott a Város életének nagyobb része. A Napváros minden udvara kis oázis volt, ahol elbújhatott az ember a tereket és az utcákat perzselő napfény elől, a fenyegető szemrehányással rá tekintő birodalmi építészet elől, melynek geometriája olyan

következétesen ragaszkodott az arany metszés szabályaihoz, hogy a tökéletes arányok között valahogy sosem maradt hely az embernek. A Város udvarai valójában kis parkok voltak, csak éppen háztömbök falai határolták őket. Rézsútós tájolásukkal valamiképpen tiltakoztak a sziklaszilárd, tökéletes geometria ellen, vagy legalábbis alternatívát kínáltak. Ha el kellett jutnom gyalog A pontból B-be, nem volt értelme a Város utcáinak derékszögei közt cikázni. Tudtam, hogy mindegyik háztömb szabályos négyszög, több kapu nyílik a belső udvarára; bemehettem hát az egyik sarkánál, átvághattam a parkon, és már el is jutottam a szemben lévő sarkáig. A lakosok tudtak erről, és szívesen győzték le a távolságot rézsútós irányban haladva. Tehát az udvarok az utcák természetes meghosszabbításává váltak, de annyira, hogy ott sem volt kisebb a forgalom, mint a környékbeli proszpekteken. Lehet, hogy pontosan ez is volt a szándékuk a Város építőinek.

A Napvárosban, eltekintve néhány Palotától, amelyet elzártak a nyilvánosság elől, elvi okokból nem lehettek zárt magánterületek. A magánéletnek nem volt joga arra, hogy elszigetelődjön a kollektívától. Minden izoláció, minden szeparálódás gyanakvást keltett. Néha még a véccére tett kitérő sem volt magánügy. A lakatnyák és úttörőtáborok állami hangyabolyaiban, ahol a Boldogság Országának minden lakosa megfordult, még a véccéket is különálló kabinok nélkül építették, csak a női és a férfi részleget választották külön továbbra is.

Gyerekkoromban a Napváros udvaraiban még megvoltak a színpadi díszletek maradványai, amelyeket még akkor állítottak föl, amikor a Várost építették. Emlékszem azokra a fura gipszszobrokra, amelyek az udvari parkok virágágyásai és az elvadult bozótok között álltak. Az udvari parkok valójában nagyon sok mindenben különböztek az igazi parkoktól. Az utóbbiak a geometria szabályait követték gondosan nyírt bokraikkal, nyílegyenes fasoraikkal és a precízen kijelölt pontokon elhelyezett szobrokkal, szökőkutakkal. Az udvarok megőriztek valamiféle természetes vadságot, mintha megfélemezett volna róluk, aki egykor létrehozta őket, és hagyta, hogy éljék a maguk nem geometrikus életét.

Hát éltek is, itt is, ott is benőtték a burjánzó bokrok, fölverte a gaz, kalyibákat, kerítéseket és garázsokat építettek engedély nélkül. A lombok és a melléképületek sűrűjében különösen szentimentálisnak tűntek a mézesbödönt tartó macik, a szarvasok, a könyveket hurcoló kisfiúk és a nők gipszfigurái, akik gyereket vezettek valahová. Volt bennük valami megható tanácsatlanság, lírai melódia, amely egyáltalán nem hasonlított a Napváros napsugaras-diadalmas, pattogó indulóihoz.

A paloták buja növényzetű parkjaiban az időtlenség hangulata uralkodott, mintha Karthágó

meghitté vált romjai közt vagy éppen Utópiában jártunk volna, az utóbbit most szó szerint értve. Pszeudoantik vázák álltak az ismeretlen hely ismeretlen idejében, lapulevelekkel és orgonabokrokkal körülvéve. A magas nyárfák mögül néztek rájuk a Paloták hátsó falai a ritkásan elhelyezett reneszánsz ablakokkal, amelyek közvetlenül a vakolatlan téglafalból emelkedtek, a párkánykoszorúikkal és a kazettáikkal, a szó közepén megszakadt párkányzatokkal; őket nézték a beszakadt tetejű kamrák és a terekre nyíló kapuk korinthoszi gyámpillérei. Háborúsdit játszottak a gyerekek, mindenféle bádogpuskákkal fölfegyverkezve, vörös orrú figurák szédelegtek palackkal a kezükben, a háziasszonyok meg kitergették a frissen mosott ágyneműt.

Az örökkévalóságot éreztem ebben, láttam a Civilizáció romjait, melynek ideje apró darabkákra hullott szét, a töredékek pedig, mint az üvegszemcsék a kaleidoszkópokban, különös és groteszk mintákba rendeződtek. Ezek a minták egyszerre voltak valóságosak és nem reaálisak. Az ember odamehetett egy vázához, megérintette rücskös, fehér felszínét, de mégiscsak illúziót, kísértettárgyat érintett meg, amelyet

Az Október tér oszlopai

Az Október utca

A Testnevelési Palota

ismeretlen korszak ismeretlen kultúrájából, nem létező Civilizációból vetettek oda az álmatag Város magányába, olyan Időből érkezett, ami sosem létezett.

A Napváros mindig is erotikától izzott. Gyerekkoromban még nem voltam tisztában ezzel, de később megértettem, miért nem tudta apám soha visszafogni magát. A világ egyik városában sem láttam ennyi szép fiatal lányt. A mi utcáink tele voltak ezekkel a különös, törékeny, de egészen káprázatos virágokkal, amelyek csak itt nőttek ilyen nagy mennyiségben. Talán jót tett nekik a vérrel bőségesen öntözött föld. Nem rózsák voltak, amilyeneket a *Playboy*-ban láthatunk, nem hasonlítottak a déli nőkre, az életerős, de hamar elhervadó bimbókra. A virágzó krizantémokat imádó Rubens nyilván unatkozna a Városunkban.

Leginkább alighanem Baudelaire virágaira, a hosszú, vékony száron nyíló finoman dekadens orchideákra emlékeztettek. Később, amikor a divattervezők is megszerették ezt a fajtát, ez kezdte képviselni a Versace, a Dolce & Gabbana, a Valentino és az Armani divatházakat a milánói és párizsi *défiler*-ken. De a Napvárosban lépten-nyomon kihajtott, virágzott a maga természetes életével, nem kellett különösebb alkalom ahhoz, hogy a csípőjét ringassa az utcák pódiumain. A romlás enyhe aromája lengte be Minszket.

A Napváros orchideái, mint minden virág, a nyarat szerették. Télen kabátokba és bundákba temetkezve vegetáltak. De ha meleg lett, kivirágzottak és ellepték az udvarokat, utcákat és parkokat, kinőttek a fasorokban, a köedények és a szökőkutak mellett. Kiegészítették az utcák dekadens esztétikáját a bujaság szubtilis dekadens esztétikájával. Nélkülük más lett volna a Város. Hiányzott volna a stílus borotvaéle, a maga egész pogány eroszával, amelyet nem feszélyeztek a hitvesi mértékletesség puritán normái. A Boldogság Országában hivatalosan nem volt bujálkodás. De mindenki gyakorolta, csak éppen rejtőzködve.

Az orchideákkal nem volt különösebben nehéz ügy a szerelem. Az esztétikai érzékük készítette arra őket, hogy átadják magukat neki. Csak később, amikor bevonult a Városba a kapitalizmus, csak akkor lettek virágokból a Napváros menyasszonyai, a férfiakat pedig aszerint kezdték megítélni, hogy mennyire tartalmas a pénztárcájuk, és tömegestül utaztak el a valamivel vastagabb pénztárcákról híres országokba. Ugyanakkor naivak voltak, mint a virágok: elég volt beléjük bolondulni az utcán, megbecsülni őket, és már a tiétek is lettek.

A Város bármelyik pontján ismeretséget lehetett kötni orchideákkal: a terek parkosított részén, bisztrókban, boltban vagy színházban. De voltak olyan helyek, ahol sokkal valószínűb-

bek voltak az ilyen találkozások, gondolok itt a Proszpekt környéki utcákra, parkokra és árnyas zugokra. És persze magára a Proszpektre, mert az egész városból odavonzotta az orchideákat, akik szépen kiöltözve, kihívóan sétálgattak, minden különösebb cél nélkül, kéjes érzéssel gyűjtögetve a férfiak epekedő pillantásait, aggastyánoktól a kiskorúakig.

Valaha gipsz orchideák konkuráltak velük. Ezek nagyrészt félmeztelen Vénusz-szobrok voltak. Ott álltak a parkokban és a terek árnyas zugaiban szétszórva. Nem tudom, miért ábrázolták evezővel a kezében az istennőt. Biztos tetszetek a Metafizikusnak, azért jelentek meg tömegestül, nemcsak a Napvárosban, hanem a Boldogság Országának más városaiban is. A prototípust készítő szobrász egyértelműen a naturalizmust részesítette előnybe. Az evezős Vénusz kívánatos teste a fügefalevélként használt szimbolikus kendő alatt is tisztán kivehető volt. Minden más testhez hasonlóan sajnos a szobrok teste sem hosszú életű. Emlékszem, az utolsó ilyen Vénusz a Cseljuszkin-legénység parkban állt a hetvenes évek végén. Aztán eltűnt.

Kivágás

Panoráma. Négy sztlé

Amikor elhagyjátok a Napvárost – mindegy, hogy vonattal vagy autóval mentek –, megdöbrent benneteket a hihetetlenül kihalt táj. De előtte még láthatjátok az ablakból a Sárge Város eltűnő tereit, a széles Proszpektet, a Palota-falakat és Palota-ablakokat, a Kapu szimmetrikus tornyait és a Város nyolc hallgatótag őréit, akik úgy tesznek, mintha észre sem vennék a távozásotokat. Búcsút intenek nektek a parkok az ördögi órák másodpercmutatóival. Megkönnyebbülten sóhajt föl a Bölcsesség tere, utánatok néz a szem geometriája, Lenin emlékműve is lopva rátok pillant.

Ha este távoztok, egy forró nyári nap végén, könnyű, párás és meleg tengeri szél leng körül benneteket, bár a Városban nincs tenger. Ha télen indultok haza, megőrizhetitek az emlékezetetek rejtett zugaiban a Város csontig hatóan fagyos, fekete-fehér tisztaságát. Ez marad ebből a furcsa Városból, amely valahol ott tévelyeg magára hagyatva, ahol véget ér Európa és elkezdődik a messzi óceánokig

terjedő kontinens. Megint háttal fordít nektek a kültelki gyárnegyed, falakat és raktárakat láthatok, az új települések közönyösen haladnak el mellettetek, és futnak kelet felé. Később olyan térségbe értek, ahol nehéz embert találni az ámulatba ejtő végtelen égbolt alatt. Több száz kilométert tesztek meg a határig ezen a kihalt tájon, körülöttetek csak a szántóföldek aransárgája és az örökzöld koronák felhői, amint a végtelenségig tükröződnek a fenyeserdők tükörtermeiben.

Gyerekkoromban megrémített ez a kihalt táj. Később fedeztem fel sajátos báját. Van benne valami hipnotikus erő, különösen az olyan emberekre hat, akiket már kimerített a túltelített európai tér. A hipnotikus vonzerő olyan érzést kelt bennünk, mintha jelen lenne valaki vagy valami. Ugyanezt érezhetjük, ha belépünk egy gótikus székesegyházba, amelyet számos nemzedék energiája itat át, olyan embereké, akik éltek, imádkoztak, végül itt temették el őket. Ez a föld láthatatlan gótikus székesegyházra emlékeztet, bár üresnek látszik, érezzük az események, városok, sok millió ember jelenlétét, mert előttünk ők néztek erre az égre, ez alatt éltek és haltak. Üres színpadhoz hasonlíthatnám, ahonnan kihordták a díszleteket, de az átható csendben még mindig ott rezegnek a közvetlenül az érkezésünk előtt játszott darab visszhangjai.

A szentély, amely nincs, Az Ország, amely nincs. A nemzet, amely nincs. A Város, amely nincs. A sziget, amely nincs. A hely, amely nincs. Utópia.

Fordította: Pálfalvi Lajos

Archívum

Egy balkon Nyamiha kerületben

